

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС В НАЦІОНАЛЬНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ «ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ» В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

IMPLEMENTATION OF EU LEGISLATION IN THE NATIONAL LEGAL SYSTEM FOR THE IMPLEMENTATION OF THE “EUROPEAN GREEN COURSE” IN AGRICULTURE

Стале «зелене» сільське господарство є одним із перспективних напрямів щодо впровадження Європейського Зеленого Курсу в Україні. Для ефективного впровадження якого необхідна гармонізація європейських стандартів і правил з українським. А отже на перший план виходять питання імплементації законодавства ЄС в національну правову систему. Метою статті є розгорнутий аналіз ступеня імплементації європейського законодавства в національну правову систему щодо впровадження «Європейського Зеленого Курсу» в сільському господарстві України. У статті на основі аналізу європейських та вітчизняних нормативно-правових актів досліджується рівень імплементації законодавства ЄС в національну правову систему щодо впровадження «Європейського Зеленого Курсу» в сільському господарстві України. Адже Стале «зелене» сільське господарство є одним із перспективних напрямів щодо впровадження ЄЗК в Україні. Для ефективного впровадження якого необхідна гармонізація європейських стандартів і правил з українським. А отже на перший план виходять питання імплементації законодавства ЄС в національну правову систему. Терміни «гармонізація», «адаптація», «наближення» – це процес приведення національного законодавства у відповідність до законодавства ЄС (створення нових норм – нормотворчий процес), в свою чергу імплементація законодавства щодо ЄЗК в національну правову систему – це впровадження (здійснення й виконання) вже прийнятих та приведених у відповідність національних правових норм (правозастосовний процес) в національну правову систему. В статті робиться висновок, що імплементація законодавства ЄС в національну правову систему щодо впровадження «Європейського Зеленого Курсу» в сільське господарство України здійснюється: 1) на підставі – Угоди про асоціацію, Плану заходів з наближення законодавства України до права ЄС в агропромисловому комплексі та інших нормативно-правових актів; 2) у підсекторах – політики якості і безпечності харчових продуктів; експорту сільськогосподарських товарів і продуктів до ЄС; екологічних вимог до агробізнесу; органічного виробництва; біорізноманіття; 3) шляхом запровадження державної системи підтримки, у формі – фінансової (прямого та непрямого фінансування державних програм, субсидій, грантів тощо) та інституційної (через систему консультативно-дорадчих органів).

Ключові слова: *Європейський зелений курс, імплементація, нормативно-правовий акт, європейське законодавство, сільське господарство.*

Sustainable “green” agriculture is one of the promising areas for the implementation of the European Green Course in Ukraine. For its effective implementation it is necessary to harmonize European standards and rules with Ukrainian ones. Consequently, the issues of implementation of EU legislation into the national legal system come to the fore. The aim of the article is a detailed analysis of the degree of implementation of European legislation in the national legal system for the implementation of the “European Green Course” in agriculture of Ukraine. The article examines the level of implementation of EU legislation in the national legal system for the implementation of the “European

Green Course” in agriculture in Ukraine based on the analysis of European and domestic regulations. After all, Sustainable Green Agriculture is one of the promising areas for the implementation of EPC in Ukraine. For its effective implementation it is necessary to harmonize European standards and rules with Ukrainian ones. Consequently, the issues of implementation of EU legislation into the national legal system come to the fore. The terms “harmonization”, “adaptation”, “approximation” – is the process of bringing national legislation in line with EU law (creation of new rules – rule-making process), in turn, the implementation of EPC legislation in the national legal system – is the implementation) already adopted and brought into line with national legal norms (law enforcement process) in the national legal system. The article concludes that the implementation of EU legislation in the national legal system for the implementation of the “European Green Course” in agriculture of Ukraine is carried out: 1) on the basis of the Association Agreement, the Action Plan to approximate Ukrainian legislation to EU law – legal acts; 2) in subsectors – food quality and safety policies; exports of agricultural goods and products to the EU; environmental requirements for agribusiness; organic production; biodiversity; 3) by introducing a state support system, in the form of financial (direct and indirect financing of state programs, subsidies, grants, etc.) and institutional (through a system of advisory bodies).

Key words: *European Green Deal, implementation, normative-legal act, European legislation, agriculture.*

Вступ. Стале «зелене» сільське господарство є одним із перспективних напрямів щодо впровадження ЄЗК в Україні. Для ефективного впровадження якого необхідна гармонізація європейських стандартів і правил з українським. А отже на перший план виходять питання імплементації законодавства ЄС в національну правову систему.

Інтеграція до Європейського Союзу є одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики України. Гармонізація законодавства є на сьогодні об’єктивно необхідним кроком для підготовки до вступу у Європейський Союз. Ми погоджуємося з М. Рабінович, що процес гармонізації законодавства слід починати з юридичної термінології. Чіткий понятійно-категоріальний апарат дуже важливий, якщо законодавець ставить за мету уніфікацію, гармонізацію або зближення законодавства, його відповідність європейським стандартам та традиціям. Вироблення сталої системи юридичних понять і термінів є не просто результатом наукового дослідження, а необхідною умовою, одним з пріоритетних напрямів правового реформування. Тільки така система може забезпечити зближення законодавства, його одноманітне тлумачення, а також вірне застосування правових норм [1; 2].

Метою статті є розгорнутий аналіз ступеня імплементації європейського законодавства в національну правову систему щодо впровадження «Європейського Зеленого Курсу» в сільському господарстві України.

Виклад основного матеріалу. До термінологічних проблем також належить й уточнення поняття «імплементація законодавства». У вітчизняній юридичній науці та практиці це поняття також часто називають «адаптацією», «апроксимація», «гармонізацією» і т. ін.

Слід зазначити, що в установчих договорах про Європейські Співтовариства та в інших документах, які створюють правові засади для регулювання європейської інтеграції, використовуються різні терміни для визначення процесу приведення національного законодавства у відповідність з правом ЄС. Зокрема, в Договорі про Співтовариство такими термінами є «зближення» (ст. 3/ж, 94,136) та «гармонізація» (ст. 93,129, 149, 150,174) [3]. Як свідчить практика реалізації права ЄС, обидва терміни вживаються як синоніми. Зближення (гармонізація) законодавства не вимагає від держав-членів ухвалення однакових правових актів. Ідеться насамперед про те, щоб держави-члени застосовували схожі закони чи інші правові акти. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994 р.) [4] також оперує різними термінами на позначення процесу імплементації, таких як «зближення» (ст. 51, 76), «адаптація» (ст. 53, 77), «наближення» (ст. 60), «встановлення еквівалентних норм» (ст. 67) [2]. Тобто усі вище зазначені терміни характеризують процес приведення національного законодавства у відповідність з вимогами законодавства ЄС.

В національному законодавстві також використовуються усі вище зазначені терміни. Так, у «Методиці визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм»,

яка була затверджена наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 № 62 дається визначення наступним термінам: 1) адаптація законодавства (зближення) – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність із *acquis communautaire*; 2) *acquis communautaire* – правова система ЄС, яка включає акти законодавства ЄС (але не обмежується ними), прийняті в рамках ЄС, спільної зовнішньої політики та політики безпеки, співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ; 3) гармонізація (приведення у відповідність) – це процес приведення національних стандартів у відповідність із стандартами ЄС; 4) імплементація – здійснення, виконання державою міжнародних правових норм [5].

Тобто як видно із вищезазначеного ми можемо зробити наступний висновок, що «гармонізація», «адаптація», «наближення» – це процес приведення національного законодавства у відповідність до законодавства ЄС (створення нових норм – нормотворчий процес) то імплементація законодавства щодо ЄЗК в національну правову систему – це впровадження (здійснення й виконання) вже прийнятих та приведених у відповідність національних правових норм (правозастосовний процес) в національну правову систему.

З процесом впровадження нових європейських положень у законодавство і політику України тісно пов'язана проблема подальшого ефективного застосування на практиці прийнятих нормативно-правових актів, стратегій та планів дій. Адже великий масив вже прийнятого раніше екологічного законодавства просто ігнорується на практиці і чиновниками, і звичайними громадянами. Така ситуація призводить до того, що навіть з прогресивним законодавством, виконання його норм матиме негативний вплив на стан довкілля та якість життя населення [6, с. 6].

В Україні процес імплементації стосується як всієї галузі сільського господарства, так і санітарних та фітосанітарних заходів, які нерозривно пов'язані з можливістю для українських харчових продуктів отримати доступ до ринку ЄС. Паралельно треба ще й відслідковувати ті зміни, що запроваджуються в суміжних галузях, але безпосередньо стосуються аграрного сектору, наприклад, в сфері захисту навколишнього середовища. Нововведення, над якими протягом останніх 4 років ретельно працюють експерти Мінагрополітики, Мінекономрозвитку, Міндовкілля разом з фахівцями в різних галузях та громадянським суспільством, вже відбиваються на діяльності українських аграріїв. Пристосовуватись до нових умов праці доводиться не тільки великим агрохолдингам, а й дрібним виробникам. Перебудова господарств у відповідності до вимог оновленого законодавства дозволить підвищити конкурентоспроможність малих і середніх сільгоспвиробників, збільшити обсяги виробництва сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю і зрештою сприятиме досягненню глобальних цілей щодо подолання голоду на планеті, переходу на зелену економіку та зменшення навантаження на клімат [7].

Дійсно, сільське господарство, яке забезпечує 10% ВВП, потребує структурних змін, які, до речі, передбачені зобов'язаннями України за Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі Угода про асоціацію). Згідно зі ст. 404 зазначеного документу визначається необхідність «заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах» [8; 9, с. 69]. З моменту підписання Угоди про асоціацію законодавство ЄС зазнало певних змін. Останній «План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі План заходів з виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС) [10], затверджений Кабінетом Міністрів України 25 жовтня 2017 року, враховує ці зміни, посиляючись вже на нові нормативні акти. Також за останні роки з'явилося більше перекладів актів права ЄС, завдяки підтримці проектів технічної допомоги. Але, на жаль, рівень обізнаності агровиробників щодо законодавчих змін залишається досить низьким [7, с. 6].

На виконання «Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС» та положень глави 17 Угоди про асоціацію Мінагрополітики розробило «План заходів з наближення законодавства України до права ЄС в агропромисловому комплексі», затверджений Наказом Мінагрополітики від 27 червня 2018 року № 313 [11]. Він включає заходи з імплементації 44 актів права ЄС: 6 актів щодо політики якості; 25 актів ЄС щодо стандартів торгівлі рослинами, насінням рослин, продуктами, отриманими з рослин, фруктами та овочами; 4 акти щодо органічного фермерства; 23 акти ЄС щодо стандартів торгівлі живими тваринами та продуктами тваринництва; 1 акт стосується генетично модифікованих зернових [7].

Отже, імплементація законодавства ЄС в національну правову систему щодо впровадження «Європейського Зеленого Курсу» в сільське господарство України стосується наступних основних підсекторів курсу: 1) політики якості і безпечності харчових продуктів; 2) експорту сільськогосподарських товарів і продуктів до ЄС; 3) екологічних вимог до агробізнесу; 4) органічного виробництва; 5) біорозмаїття.

Коротко розглянемо, які існують нормативно-правові акти ЄС по кожному підсектору, що було виконано і що необхідно ще зробити щодо їхньої імплементації в національну правову систему.

1. Підсектор політики якості і безпечності харчових продуктів. Відповідно до «Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [12], яка була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 228 від 24.02.2016 року Україна взяла на себе зобов'язання впровадити в національну систему контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів, що буде еквівалентна системі ЄС, яка базується на принципі забезпечення контролю «від лану до столу». Стратегія охоплює заходи з розроблення законодавства та впровадження значної кількості заходів, які стосуються як загальної національної системи контролю, так і окремих продуктів та процесів.

Відповідно до Звіту про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2015–2020 роки, було Ухвалено низку нормативно-правових актів Мінагрополітики, якими встановлено вимоги до низки продуктів харчових продуктів, а саме: Наказ від 13.07.2016 р. № 157 «Вимоги до продуктів з какао та шоколаду» та Наказ від 28.12.2017 р. № 705 «Про внесення змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 13 квітня 2016 року № 157», яким встановлено, що надання на ринку продуктів із какао та шоколаду, які введені або будуть введені в обіг до 01 липня 2019 року, не може бути заборонено або обмежено з причин невідповідності всім чи окремим положенням Вимог, затверджених Наказом від 13.07.2016 № 157, до закінчення строку придатності таких продуктів; Наказ від 02.11.2017 р. № 592 «Вимоги до видів цукрів, призначених для споживання людиною»; Наказ від 19.06.2019 р. № 330 «Про затвердження Вимог до меду». Також із 01 січня 2020 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень», яким визначено засади правової охорони географічних зазначень в Україні та врегульовано відносини, що виникають у зв'язку з їх реєстрацією, використанням та захистом [13, с. 136].

Однією з основоположних системних змін є впровадження Міжнародної системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР – Hazard Analysis and Critical Control Points) [14], яка інтегрована в законодавство ЄС і її впровадження затверджено в Україні Законом «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [15] та доповнена рядом інших законодавчих актів. Аналогом НАССР є стандарти Системи управління безпечністю харчових продуктів вітчизняні – ДСТУ 4161-2003 [16] та міжнародні – ISO 22000 [17].

З метою подальшої інтеграції європейських норм та усунення окремих невідповідностей вимогам ЄС 18 травня 2017 року було прийнято Закон України № 2042 «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» [18], який приводить національне законодавство у відповідність з Регламентами ЄС № 854/2004, № 882/2004, № 669/2009, Директивою Ради ЄС № 97/78/ЕС. Він покликаний побудувати систему контролю безпечності харчових продуктів і кормів, яка буде еквівалентною європейській системі. Це, в свою чергу, дозволить зняти існуючі обмеження на експорт вітчизняних харчових продуктів та кормів до ЄС. Головна ідея цього Закону – це комплексний контроль на всіх стадіях виробництва харчових продуктів за принципом «від лану до столу» на основі ризик-орієнтованого підходу. При цьому контроль починається ще на рівні харчового ланцюга тварини. В Законі йдеться про контроль не тільки харчових продуктів, а й кормів, якими годують тварин, а також про їх здоров'я і благополуччя [7].

2. Підсектор експорт сільськогосподарських товарів і продуктів до ЄС. Договір про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) [19] заклав правову основу та основи цінностей продовольчої системи ЄС. Торгівля сільськогосподарською продукцією та продуктами харчування з країнами, що не входять до ЄС, є ще одним важливим елементом продовольчої системи ЄС [20].

У даному підсекторі Україна взяла на себе низку зобов'язань, які умовно можна розділити на кілька напрямів: 1) питання, пов'язані із приведенням національного законодавства у відповідність до вимог європейських норм щодо маркування, пакування, торгівлі та захисту прав спо-

живача щодо цукру, фруктових соків, екстрактів кави та цикорію, какао і шоколаду, фруктових джемів, желе та мармеладу, оливкової олії; 2) питання, пов'язані із наближенням законодавства у сфері насінництва, матеріалу для розмноження фруктових рослин, винограду та декоративних рослин, лісного репродуктивного матеріалу, насіння злакових культур; 3) питання встановлення європейських правил регулювання на ринку сільськогосподарської продукції; 4) вдосконалення законодавства про корми відповідно до вимог ЄС [21].

Загалом у підсекторі передбачено роботу з наближення законодавства до 33 європейських Регламентів та Директив, що тягне за собою величезну кількість заходів, робота над якими дуже складна та обтяжлива, зважаючи на обмежені можливості та ресурси Мінекономіки й об'єми майбутньої діяльності [21]. Зобов'язання по яким ще не почався процес імплементації: 304 «Встановлення детальних правил реалізації м'яса великої рогатої худоби, вік якої не перевищує 12 місяців, проведення перевірок і контролю м'яса з третіх країн та взаємодії з органами ЄС у питаннях контролю» (Регламент Комісії (ЄС) 566/2008 від 18 червня 2008 року); 305 «Розробка та впровадження детальних стандартів торгівлі яйцями відповідно до європейських вимог, запровадження детальних стандартів торгівлі яйцями, призначеними для розведення, та курчатками/пташенятами свійської птиці, вирощеними на птахофермах, розробка та впровадження детальних стандартів торгівлі м'ясом свійської птиці відповідно до вимог права ЄС» (Регламент Комісії (ЄС) 598/2008 від 24 червня 2008 року; Регламент Комісії (ЄС) 617/2008 від 27 червня 2008 року); 306 «Запровадження європейської системи ідентифікації та реєстрації великої рогатої худоби, торгівлі тваринами, маркування м'яса, запровадження класифікації туш великої рогатої худоби, свинячих і баранячих туш та повідомлення про ціни на них» (Регламент Комісії (ЄС) 1249/2008 від 10 грудня 2008 року); 307 «Впровадження системи стандартів продажу сільськогосподарської продукції» (Регламент Ради (ЄС) 2991/94 (скасований та замінений Регламентом Ради (ЄС) 1234/2007, скасований та замінений Регламентом (ЄС) 1308/2013 від 17 грудня 2013 року); 308 «Приведення вимог щодо відсоткового вмісту жирів у певних видах молочної продукції, а також умов використання позначення «масло» у відповідність із нормами права ЄС» (Регламент Комісії (ЄС) 445/2007 від 23 квітня 2007 року).

3. Підсектор екологічних вимог до агробізнесу. Угода про асоціацію також містить в інших розділах вимоги, які безпосередньо стосуються операторів сільськогосподарського ринку та дотримання ними екологічних стандартів. Так, Директива 2011/92/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище (кодифікація)» та Директива Ради 91/676/ЄС про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел, із змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003. Ці директиви містяться у додатку ХХХ до глави 6 «Навколишнє природне середовище» Угоди про асоціацію. Директива щодо оцінки впливу на навколишнє середовище вже імplementована в українське законодавство шляхом прийняття Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», який вступив у силу 18 грудня 2017 року. Він передбачає проведення процедури оцінки потенційного впливу на довкілля великих об'єктів та видів діяльності, які потенційно можуть мати значний негативний вплив на довкілля, а також проведення громадського обговорення щодо цього планованого об'єкту. Процедура оцінки впливу є частиною дозвільної процедури для цих об'єктів. Закон стосуватиметься лише нових об'єктів, тобто, діючі ферми, наприклад, не підпадуть під його дію, лише у разі значної реконструкції, перепрофілювання тощо. Закон містить перелік видів діяльності, до яких застосовується ця процедура (стаття 3 Закону) [7, с. 16].

Разом з набранням чинності закону «Про оцінку впливу на довкілля», запущено Єдиний реєстр із оцінки впливу на довкілля, де також розміщені підзаконні акти та процедури. За інформацією із Єдиного Реєстру з оцінки впливу на довкілля, щороку розпочинається близько 1600 процедур оцінки впливу на довкілля. Значна кількість справ завершується відмовою у видачі висновків з оцінки впливу на довкілля або призначенням додаткової оцінки впливу на довкілля, і основною причиною цього є некоректність звітів з оцінки впливу на довкілля, поданих суб'єктами господарювання. Фактично, кількість таких звітів з оцінки впливу на довкілля є більшою [22].

Тому на нашу думку необхідно внести зміни у Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» та надати можливість доопрацьовувати подані звіти та завершити процедуру. Адже в законі передбачено або повторну подачу звіту (ч.3 ст.13) або нового.

Крім зазначеного, експерти Професійної асоціації екологів України вважають, що великій кількості випадків у звітах бракує інформації про найбільш значні впливи на довкілля, що дуже ускладнює видачу обґрунтованих висновків, порушує права громадськості на належне екологіч-

не інформування, перешкоджає належному плануванню екологічних заходів у проектах господарської діяльності, яка має значний вплив на довкілля [22].

Директива, про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел (91/676/ЕЕС), яка запровадить систему застосування безпечніших методів ведення сільськогосподарських робіт, обмежуючи забруднення нітратами, зокрема, через внесення добрив у ґрунт чекає на імплементацію. Директива передбачає використання декількох документів, це: Методика визначення зон вразливих до нітратного забруднення та Кодекс кращих сільськогосподарських практик, які б дозволили збалансувати господарські потреби з необхідністю забезпечення доброго стану води та водних екосистем [23]. Впровадження положень Нітратної директиви було протерміновано вже двічі: у 2017 та 2018 роках, незважаючи на те що вони є інтегрованою частиною нової системи водного управління. Вже зараз розробляються Плани управління річковими басейнами, які би мали включати у себе опис та відповідні заходи для вразливих зон. Проте це досі не можливо зробити, бо немає затвердженої Методики визначення вразливих зон [23]. Імплементація зазначеної директиви дозволить розробити якісні регіональні стратегії та плани з управління водними ресурсами.

4. Підсектор органічного виробництва. Органічне виробництво є одним із перспективних напрямків для впровадження ЄЗК у сільське господарство України. Тому більш детально зупинимось саме на імплементації законодавства ЄС в національну правову систему щодо органічного виробництва і маркування органічних продуктів.

Для України ринок органічної продукції є доволі перспективним, особливо у частині експорту до ЄС, оскільки на таку продукцію встановлено «нульові» ставки та не поширюється квотування, а ціни, як правило, в середньому на 30% вищі за звичайні (неорганічні) аналоги. У цьому сегменті на європейському ринку вже представлені українські компанії, які займаються виробництвом безрвового соку, концентрованих соків, сублімованих, свіжих та заморожених фруктів, вирощуванням та реалізацією зернових культур тощо, хоча обсяги їх поставок поки що явно недостатні [9, с. 69]. Крім того, Україна має свої переваги в АПК, у т.ч. 25% світового «чорнозему». Україна – 4-й найбільший експортер харчових продуктів до ЄС, світовий лідер за експортом соняшнику, у першій десятці – за експортом меду, кукурудзи, пшениці, м'яса птиці [24]. Наразі в Україні працює понад 600 операторів у сфері органічного виробництва [25]. Україна протягом останніх років є лідером з експорту органічної продукції до країн ЄС [21].

Відповідно до статті 405 та Додатку XXXVIII Угоди про асоціацію, Україна зобов'язана поступово наблизити національне законодавство до європейських вимог щодо органічної продукції, зокрема запровадити та встановити: 1) європейські підходи до регулювання ринку органічної продукції, включаючи правила та принципи виробництва та обігу органічної продукції та сировини; 2) європейські правила виробництва органічних харчових продуктів за допомогою переробки; 3) єдиний перелік термінів та логотипів, пов'язаних з маркуванням органічної продукції згідно з правилами ЄС; 4) європейські механізми контролю у сфері органічного виробництва; 5) європейські підходи до регулювання імпорту органічної продукції з третіх країн [21]. Тобто, Україна взяла на себе зобов'язання щодо поступового наближення вітчизняного законодавства по ряду Регламентів, що стосуються органічного фермерства: Регламент Ради ЄС № 834 від 28.06.2007 року про органічне виробництво та маркування органічної продукції [26]; Регламент Комісії ЄС № 889 від 05.09.2008р., що визначає детальні правила імплементації Регламенту Ради ЄС № 834 [27] стосовно органічного виробництва, маркування та контролю; Регламент комісії ЄС №1235 від 08.12.2008 року стосовно умов імпорту органічних продуктів з третіх країн [28].

Імплементація аналізованного підсектору ЄЗК в національну правову систему є найбільш «просунутим», адже було прийнято ряд законів та підзаконних актів щодо європейських стандартів органічного виробництва. Так, крім прийнятого Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» на його виконання були прийняті наступні підзаконні акти: 1) постанови КМУ: від 23.10.2019 р. № 970 «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції»; від 12.02.2020 р. № 87 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу»; 2) накази Мінагрополітики: від 19.03.2019 р. № 143 «Про затвердження порядку підтвердження спеціальних знань інспектора з органічного виробництва та/або обігу органічної продукції у сфері органічного виробництва»; від 22.02.2019 р. № 67 «Про

затвердження державного логотипа для органічної продукції»; від 30.01.2020 р. № 109 «Про затвердження форми заявки на внесення до державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції».

Однак, попри позитивні зміни щодо імплементації законодавства ЄС про органічне виробництво має місце деякі проблемні питання, які пов'язані щонайменше з відсутністю належної державної підтримки органічних господарств.

5. Підсектор – біорозмаїття. У цьому підсекторі, згідно з Додатком XXXVIII до Глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій», Україна взяла зобов'язання наблизити національне законодавство до вимог Регламенту Ради (ЄС) 870/2004 від 24.04.2004 р., що засновує програму Співтовариства щодо збереження, характеристики, збору та використання генетичних ресурсів у сільському господарстві, та скасовує Регламент (ЄС) 1467/94. Регламент поширюється на генетичні ресурси рослин, мікроорганізмів та тварин, які використовуються або можуть бути використані в сільському господарстві. Його положення містять вимоги щодо заходів, яким надається підтримка на підставі Рамкової програми Європейського співтовариства стосовно досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної діяльності. Впровадження цих норм надасть українським селекціонерам можливість більш тісно співпрацювати з європейськими колегами щодо обміну селекційним матеріалом та стосовно підвищення якості такого матеріалу [21].

Однак, взятє зобов'язання 286 «Створення передумов для функціонування європейських правил регулювання поводження з генетичними ресурсами рослин, мікроорганізмів та тварин, які використовуються або можуть бути використані в сільському господарстві» (Регламент Ради (ЄС) 870/2004 від 24 квітня 2004 року) так досі не було імplementовано. Поданий проект Закону України № 5839 від 05.08.2021 р. «Про державне регулювання генетично-інженерної діяльності та державний контроль за обігом генетично модифікованих організмів і генетично модифікованої продукції для забезпечення продовольчої безпеки» [29] направлений на розгляд і чекає на прийняття.

Разом з тим, «озеленення» сільського господарства передбачає не лише виробництво органічної продукції, а й вирощування енергетичних культур та їх використання в енергетичних цілях – для переходу на біопаливо. Відтак, з одного боку, Україна посилює свою конкурентоспроможність на європейських ринках, експортуючи продукцію, а з іншого – знижує потребу у традиційних джерелах енергії, сприяючи забезпеченню енергетичної безпеки країни [9, с. 69]. Для цього вже є ціла низка розроблених спільно з Міненерго України ініціатив. «Зелений» перехід та його невід'ємні складові – енергоефективність та «чиста» енергетика – вже є частиною євроінтеграційного процесу. Серед пріоритетних завдань – законопроекти щодо: 1) відновлення та удосконалення енергосервісу для термомодернізації 100 тисяч бюджетних установ, а також поширення цього механізму об'єктів комунальної сфери та енергетики; 2) створення Фонду декарбонізації – гарантованого джерела фінансування у розмірі щонайменше 1,3 млрд грн. у рік для проектів з енергоефективності, в першу чергу, в промисловості; 3) розвитку високоефективної когенерації для ефективного використання палива; 4) активізації вітчизняної біоенергетики; 5) запровадження конкурентного ринку виробництва і використання біоетанолу та біокомпонентів у транспортній сфері України; 6) введення зелених облігацій в Україні та інші [30]. Вже прийнятий Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року, розробленого відповідно до міжнародних зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства [31].

Висновки. Імплементація законодавства ЄС в національну правову систему щодо впровадження «Європейського Зеленого Курсу» в сільське господарство України здійснюється: 1) на підставі – Угоди про асоціацію, Плану заходів з наближення законодавства України до права ЄС в агропромисловому комплексі та інших нормативно-правових актів; 2) у підсекторах – політики якості і безпечності харчових продуктів; експорту сільськогосподарських товарів і продуктів до ЄС; екологічних вимог до агробізнесу; органічного виробництва; біорізномаяття; 3) шляхом запровадження державної системи підтримки, у формі – фінансової (прямого та непрямого фінансування державних програм, субсидій, грантів тощо) та інституційної (через систему консультативно-дорадчих органів).

Список використаних джерел:

1. Рабінович М. Гармонізація законодавства України та ЄС: теоретичний аспект. Pravo-today.in.ua: юридбхуq портал. URL: <http://pravotoday.in.ua/ru/press-centre/publications/pub-466>.
2. Сокиран М. Адміністративно-правові засади апроксимації законодавства України до законодавства ЄС у сфері поводження з відходами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2018. 19 с.
3. Договір про заснування Європейської Спільноти ЄЕС від 25 березня 1957 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: від 14.06.1994 р. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
5. Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 р. № 62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05/ed20050508/find?text=%B2%EC%EF%EB%E5%EC%E5%ED%F2%E0%F6%B3%FF#Text>
6. Імплементация екологічних зобов'язань в умовах дерегуляції в Європейському Союзі: досвід кращих практик для України. Аналітичний документ. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», 2017. 38 с. URL: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/374/files/webenvironmentalimplementation2018ua.pdf>
7. Адаптація до законодавства ЄС: у фокусі малі та середні виробники аграрної продукції. Базове дослідження, 2е видання. «Зелене досьє» Київ, 2019. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Adaptatsiya-do-zakonodavstva-YES_u-fokusi-mali-ta-seredni-vyrobnyky-agrarnoyi-produktsiyi-2e-vydannya.pdf
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 27.06.2014 р. № 984_011. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
9. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Центр Разумкова, 2019. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf
10. План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#n10>
11. План заходів з наближення законодавства України до права ЄС в агропромисловому комплексі: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 27.06.2018 р. № 313. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN044053>
12. Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 228-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-%D1%80#Text>
13. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015-2020. Кабінет Міністрів України, 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-provikonannya/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final.pdf>
14. Hazard Analysis Critical Control Point (HACCP). FDA, 2021. URL: <https://www.fda.gov/food/guidance-regulation-food-and-dietary-supplements/hazard-analysis-critical-control-point-haccp#:~:text=HACCP%20is%20a%20management%20system,consumption%20of%20the%20finished%20product>.
15. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
16. ДСТУ 4161-2003. Система управління безпекою пищевых продуктов. Национальный стандарт Украины, 2003. URL: <http://dnz88.edu.kh.ua/Files/downloads/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%204161.pdf>
17. ISO 22000. Системы менеджмента безопасности пищевой продукции. ISO, 2021. URL: <https://www.iso.org/ru/iso-22000-food-safety-management.html>
18. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18.05.2017 р. № 2042 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>

19. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. Підписання від 25.03.1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

20. Кучер М. Імплементация Європейського «зеленого курсу» в інтересах українського аграрного сектору. AgroPolit.com, 2021. URL: <https://agropolit.com/blog/458-implementatsiya-yevropeyskogo-zelenogo-kursu-v-interesah-ukrayinskogo-agrarnogo-sektoru>

21. Україна та угода про асоціацію. Моніторинг виконання 2014-2019. ГО «Український центр європейської політики», Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, Київ, 2020 р. 544 с. URL: https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/zvit_5_2020_web_FINAL_2.pdf

22. Оцінка впливу на довкілля: перезавантаження. ECOBUSINESS, 2021. URL: <https://ecolog-ua.com/news/osinka-vplyvu-na-dovkillya-perezavantazhenya>

23. Нітратне забруднення води та сільське господарство: проблема та рішення. Екодія, 2018. URL: https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/nitratne_zabrudnennia_vody-s.pdf

24. Українським аграріям пропонують впроваджувати органічне вуглецеве землеробство. Agropolit.com., 2021. URL: <https://agropolit.com/news/21839-ukrayinskim-agrariyam-proponuyut-vprovadjuvati-organichne-vugletseve-zemlerobstvo>

25. В Україні працює понад 600 операторів органічного виробництва. AgroPolit.com, 2021. URL: <https://agropolit.com/news/11721-v-ukrayini-pratsyuye-ponad-600-operatoriv-organichnogo-virobnitstva>

26. Органік Стандарт – 10 років лідерства та надійності. Органік Стандарт, 2021. URL: https://organicstandard.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_UA.pdf

27. Імплементацийний регламент Комісії (ЄС) № 1358/2014 від 18 грудня 2014 року про внесення змін і доповнень до Регламенту (ЄС) № 889/2008 про встановлення детальних правил імплементатії Регламенту Ради (ЄС) № 834/2007, що стосуються походження тварин органічної аквакультури, практик господарювання в аквакультурі, кормів для тварин органічної аквакультури та продуктів і речовин, дозволених для використання в органічній аквакультурі. Прийняття від 18.12.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-14#Text

28. Document 02008R1235-20180724. Consolidated text: Commission Regulation (EC) No 1235/2008 of 8 December 2008 laying down detailed rules for implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007 as regards the arrangements for imports of organic products from third countries. An official website of the European Union, 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008R1235-20180724>

29. Проект Закону про державне регулювання генетично-інженерної діяльності та державний контроль за обігом генетично модифікованих організмів і генетично модифікованої продукції для забезпечення продовольчої безпеки №5839 від 05.08.2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72618

30. Для підготовки до Європейського зеленого курсу важливо створити прозоре і зрозуміле законодавче підґрунтя та механізми. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, опубліковано 23 грудня 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dlya-pidgotovki-do-yevropejskogo-zelenogo-kursu-vazhливо-stvoriti-prozore-i-zrozumile-zakonodavche-pidgruntya-ta-mehanizmi>

31. Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1803-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1803-2021-%D1%80#Text>